

POROVNANIE POSTAVENIA POŠKODENÉHO V PRIESTUPKOVOM KONANÍ A V TRESTNOM KONANÍ¹

COMPARISON OF INJURED PARTY'S STATUS IN MISDEMEANOR PROCEEDINGS AND IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Radomír Jakab

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

ABSTRAKT

Poškodený je jedným z účastníkov priestupkového konania. V podmienkach Slovenskej republiky nie je právna úprava tohto inštitútu precízna a detailná. Rovnako, tomuto inštitútu doposiaľ nebola venovaná dostatočná pozornosť ani zo strany vedy správneho práva. Cieľom tohto príspevku je preto analyzovať jednak postavenie poškodeného v priestupkovom konaní, ako aj postavenie poškodeného v trestnom konaní z hľadiska spôsobu založenia účastníctva poškodeného na danom konaní, z hľadiska rozsahu poskytovanej náhrady škody a z hľadiska časovej limitácie pre uplatnenie nároku na náhradu škody. Súčasne s tým, cieľom príspevku je aj porovnať postavenie poškodeného v oboch konaniach s posúdením možnej implementácie jednotlivých inštitútov právnej úpravy poškodeného v trestnom konaní aj v rámci právnej úpravy poškodeného v priestupkovom konaní.

ABSTRACT

The injured party is one of the participants of misdemeanor proceedings. In Slovak Republic legal regulation of this institute is not precise and detailed. Similarly, this institute has not been sufficiently researched by administrative law science yet. The aim of this paper is therefore to analyze both the position of injured party in the misdemeanor proceedings and the position of the injured party in the criminal proceedings from following points of view: way of establishment of the position of injured party in the proceedings, extent of damages compensation, time limitation for applying for damages compensation. In addition, the aim of the paper is to compare status of injured party in both proceedings while assessing the possibility to implement particular institutes of legal regulation of injured party in criminal proceedings into the legal regulation of injured party in misdemeanor proceedings.

I. ÚVOD

Poškodeného je možné charakterizovať ako fyzickú alebo právnickú osobu, ktorej bola spôsobená ujma protiprávnym konaním inej osoby alebo protiprávnym stavom, za ktorý zodpovedá iná osoba. Ide o všeobecné vymedzenie tohto pojmu, pričom s ohľadom na druh protiprávneho konania alebo protiprávneho stavu takéto vymedzenie býva viac špecifikované. Každopádne je možné konštatovať, že vzťah medzi poškodeným a škodcom (osobou zodpovednou za škodu) má súkromno-právny charakter, pričom predmetom tohto vzťahu je určitý typ majetkovoprávneho nároku (nároku na náhradu škody).

¹ Predložený príspevok vznikol s podporou a je výstupom riešenia výskumného projektu APVV-16-0362 „Privatizácia trestného práva- hmotnoprávne, procesnoprávne, kriminologické a organizačno- technické aspekty.“

Aj keď vzťah vyplývajúci zo zodpovednosti za škodu má súkromnoprávny charakter, jeho vznik môže byť podmienený aj spáchaním verejnoprávneho deliktu. V podmienkach Slovenskej republiky spáchaním trestného činu alebo správneho deliktu. Je však možné konštatovať, že zodpovednostný vzťah za škodu býva oveľa častejšie podmienený trestným činom, ako správnym deliktom. Je to dané tým, že objektom trestných činov je hlavne ochrana základných práv a slobôd osôb, s čím súvisí aj možnosť vzniku škody konkrétnym osobám v prípade zásahu do ich základných práv a slobôd. Na druhej strane objektom správnych deliktov je predovšetkým zabezpečenie bezporuchového chodu verejnej správy, a len v minimálnom rozsahu ochrana práv a slobôd osôb.

Okrem toho, pri trestných činoch vznik škody je častokrát znakom skutkovej podstaty trestného činu, t.j. pre naplnenie znakov skutkovej podstaty trestného činu sa vyžaduje aj účinok v podobe vzniku škody. Pri správnych deliktach to spravidla tak nie je. „Správny delikt spočíva v porušení právnej (najčastejšie verejnoprávnej) povinnosti stanovenej zákonom alebo uloženej na jeho základe, keď už samotným faktom protiprávneho konania je spravidla daný aj jeho následok. Ujma tu vzniká obvykle celej spoločnosti, pretože verejnoprávne povinnosti sú ukladané z dôvodu verejného záujmu, pre zabezpečenie úloh verejnej správy na jednotlivých úsekoch (napr. zabezpečenie kvalitnej zdravotnej starostlivosti, ochrana hospodárskej súťaže, ochrana štátnych hraníc, zaistenie realizácie základných práv a slobôd občanov, starostlivosť o kultúrne pamiatky, poskytovanie verejných zdravotných služieb).“²

Spomedzi diapazónu správnych deliktov postavenie poškodeného je relevantné najmä v prípade tých deliktov, kedy bolo zasiahnuté do práv a slobôd konkrétnej osoby, čím jej bola spôsobená majetková škoda. Pôjde predovšetkým o priestupky proti majetku³ alebo občianskemu spolunažívaniu⁴, ktoré v prípade väčšej intenzity vo vzťahu k následku sú spravidla posudzované ako trestný čin. Samozrejme, nie je tým úplne vyčerpaný okruh správnych deliktov, v rámci ktorých sa zohľadňuje škoda⁵. No v porovnaní s trestnými činmi ide len o obmedzený rozsah do úvahy prichádzajúcich správnych deliktov.

Aj samotná právna úprava poškodeného v priestupkovom konaní a poškodeného v trestnom konaní nie je rovnako intenzívna. Je možné konštatovať, že zákon NR SR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o priestupkoch“) iba uvádza, že účastníkom konania je aj poškodený, ak ide o prejednanie náhrady majetkovej škody spôsobenej priestupkom (ust. § 72 písm. b) zákona o priestupkoch), ako aj stanovuje podmienky uplatnenia nároku na náhradu škodu a rozhodnutia o nej (ust. § 70 a § 77 zákona o priestupkoch). Na rozdiel od toho, zákon č. 301/2005 Z.z. trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „trestný poriadok“) upravuje detailne vymedzenie pojmu poškodený, jeho oprávnenia, uplatnenie nároku na náhradu škodu, zaistenie nároku poškodeného, zastupovanie poškodeného prostredníctvom splnomocnenca a pod. (ust. § 46 a nasl. trestného poriadku). Teda, právna regulácia postavenia poškodeného v trestnom konaní je oveľa detailnejšia a komplexnejšia než právna regulácia postavenia poškodeného v priestupkovom konaní.

Cieľom tohto príspevku je analyzovať jednak postavenie poškodeného v priestupkovom konaní, ako aj postavenie poškodeného v trestnom konaní z hľadiska spôsobu založenia účastníctva poškodeného na danom konaní, z hľadiska rozsahu poskytovanej náhrady škody a z hľadiska časovej limitácie pre uplatnenie nároku na náhradu škody. Súčasne s tým, cieľom príspevku je aj porovnať postavenie poškodeného v oboch konaniach s posúdením novej

² PRÁŠKOVÁ, H.: Nové priestupkové právo. Praha: Leges, 2017, s. 317-318.

³ § 50 zákona NR SR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

⁴ § 49 zákona NR SR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

⁵ Napr. v prípade priestupku spočívajúceho v porušení práva spotrebiteľov podľa § 23 zákona č. 250/2007 Z.z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov

implementácie jednotlivých inštitútov právnej úpravy poškodeného v trestnom konaní aj v rámci právnej úpravy poškodeného v priestupkovom konaní.

II. SPÔSOB ZALOŽENIA ÚČASTNÍCTVA POŠKODENÉHO V KONANÍ

Zákon o priestupkoch v ust. § 72 písm. b) priznáva postavenie účastníka konania aj poškodenému, ak ide o prejednanie náhrady majetkovej škody spôsobenej priestupkom. V intenciách ust. § 70 ods. 1 zákona o priestupkoch je nevyhnutné na vznik účastníctva poškodeného v priestupkovom konaní uplatnenie si nároku na náhradu škody vo vzťahu k orgánu objasňujúceho alebo prejednávajúceho priestupok. A contrario, účastníkom konania nie je osoba, ktorej síce bola priestupkom spôsobená majetková škoda, no túto si v priestupkovom konaní neuplatnila.

Na strane druhej však treba pripomenúť, že z ust. § 3 ods. 2 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „správny poriadok“) vzťahujúceho sa aj na priestupkové konanie podľa ust. § 51 zákona o priestupkoch, zakotvujúceho zásahu aktívnej súčinnosti správneho orgánu s účastníkmi konania, zúčastnenými osobami a inými osobami, vyplýva pre správne orgány okrem iného aj povinnosť poučiť osobu, ktorej bola priestupkom spôsobená majetková škoda, o jej procesnom práve uplatniť, resp. neuplatniť si nárok na jej náhradu v priestupkovom konaní. Iba pod podmienkou splnenia tejto zákonnej povinnosti správneho orgánu možno vyvodiť záver, či osoba, ktorej bola priestupkom spôsobená majetková škoda, je účastníkom priestupkového konania, alebo ňou nie je.⁶

Teda, v rámci priestupkového konania je povinnosťou správneho orgánu poučiť osobu, ktorej bola spôsobená majetková škoda priestupkom o možnosti uplatniť si nárok na náhradu škody v priestupkovom konaní, v rámci adhézneho konania. Ak takáto osoba má záujem o rozhodnutie o jej nároku v priestupkovom konaní, musí si tento nárok uplatniť. Z návrhu poškodeného musí byť však zrejmé, z akých dôvodov a v akej výške uplatňuje nárok na náhradu škody.⁷ Ak poškodený uplatnil svoj nárok na náhradu škody už v predchádzajúcom trestnom konaní vedenom pre daný skutok, ktoré bolo postúpené správne orgánu na priestupkové konanie, poškodený má postavenie účastníka konania od momentu začatia priestupkového konania bez potreby opätovného uplatňovania nároku na náhradu škody v priestupkovom konaní.

Ak teda osoba, ktorej bola spôsobená priestupkom škoda, si uplatní svoj nárok na náhradu škody v priestupkovom konaní, stáva sa týmto momentom účastníkom konania. Na existencii účastníctva tejto osoby v priestupkovom konaní nemá žiaden vplyv to, že v konečnom dôsledku v rozhodnutí nebolo rozhodnuté o jej nároku na náhradu škody, alebo že sa v priebehu konania nepreukázal. V tejto súvislosti nie je relevantné ani to, že samotný správny orgán už pri uplatnení nároku na náhradu škody poškodeným má pochybnosti o odôvodnenosti tohto nároku. Nemôže byť na úvahe správneho orgánu, či s poškodeným bude konať ako s účastníkom konania alebo nie.⁸

Zhrňujúc je možné konštatovať, že postavenie účastníka priestupkového konania má iba taká osoba, ktorej bola spôsobená priestupkom majetková škoda, a ktorá si nárok na náhradu škody uplatnila v priestupkovom konaní. Ak si tento nárok neuplatnila, nie je účastníkom konania.

Iným spôsobom je však riešené postavenie poškodeného v trestnom konaní. Poškodený je považovaný za subjekt trestného konania, a v konaní pred súdom za stranu bez ohľadu na to,

⁶ Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 6 Sžo 66/2010.

⁷ Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 2 Sžo 52/2010.

⁸ Podobne Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 2 Sžo 52/2010.

či si v trestnom konaní uplatnil nárok na náhradu škody alebo nie.⁹ Vyplýva to aj zo širokej definície poškodeného podľa ust. § 46 ods. 1 trestného poriadku. Podľa tohto ustanovenia „poškodený je osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva alebo slobody.“ Podľa ustálenej rozhodovacej činnosti súdov je potrebné za poškodeného považovať fyzickú alebo právnickú osobu (aj štát), a to aj vtedy, ak jej páchatel škodu spôsobenú trestným činom ešte pred začatím trestného stíhania, prípadne počas jeho priebehu, celú nahradil.¹⁰

Trestný poriadok rozlišuje v trestnom konaní dve kategórie poškodených: i) poškodení, ktorí nemajú nárok na náhradu škody, majú len tzv. procesné práva (ust. § 46 ods. 1 trestného poriadku), ii) poškodení, ktorí majú nárok na náhradu škody spôsobenej trestným činom v trestnom (adhéznom) konaní. Títo poškodení majú okrem procesných práv uvedených v ust. § 46 ods. 1 trestného poriadku aj právo si uplatniť svoje nároky na náhradu škody priamo v tomto konaní (ust. § 46 ods. 3, ust. § 287 ods. 1 trestného poriadku).¹¹

Poškodený, ktorý si síce neuplatnil nárok na náhradu škody v trestnom konaní, má napriek tomu široký rozsah práv umožňujúcich mu participovať na trestnom konaní. Tieto oprávnenia vyplývajú z ust. § 46 ods. 1 trestného poriadku. Podľa toho, „poškodený má právo v prípadoch ustanovených týmto zákonom sa vyjadriť, či súhlasí s trestným stíhaním, má právo uplatniť nárok na náhradu škody, robiť návrhy na vykonanie dôkazov alebo na ich doplnenie, predkladať dôkazy, nazerať do spisov a preštudovať ich, zúčastniť sa na hlavnom pojednávaní a na verejnom zasadnutí konanom o odvolaní alebo o dohode o priznaní viny a prijatí trestu, vyjadriť sa k vykonaným dôkazom, má právo záverečnej reči a právo podávať opravné prostriedky v rozsahu vymedzenom týmto zákonom. Poškodený má právo sa kedykoľvek v priebehu trestného konania informovať o stave trestného konania.“

Na základe porovnania spôsobu založenia účastníctva poškodeného jednak v priestupkovom konaní, ako aj v trestnom konaní, mám za to, že úprava v trestnom poriadku umožňujúca participovať na trestnom konaní aj takým poškodeným, ktorí si neuplatnili nárok na náhradu škody, je vhodnejšia. Domnievam sa, že aj v priestupkovom konaní by bolo žiaduce, ak by účastníkom konania nebol iba poškodený, ak ide o prejednávanie majetkovej škody spôsobenej priestupkom, ale každý poškodený, ktorému bola spôsobená majetková škoda priestupkom. Samozrejme, bolo by potom na samom poškodenom, či by si uplatnil nárok na náhradu škody v priestupkovom (adhéznom) konaní alebo nie.

Takáto úprava účastníctva poškodeného v priestupkovom konaní by reflektovala stále viac implementujúce sa restoratívne princípy do oblastí verejnoprávnych deliktov, ktorých prioritou je vyrovnanie narušeného vzťahu medzi páchatelom deliktu a poškodeným. Žiaľ, v podmienkach Slovenskej republiky implementácia týchto princípov v rámci priestupkového konania je takmer žiadna. Rozšírením okruhu účastníkov o poškodených, ktorí si neuplatnili v priestupkovom konaní nárok na náhradu škody (z rôznych dôvodov: napr. že si ju už uplatnil v civilnom konaní, alebo že majetková škoda je minimálna a pod.) by došlo k prvému kroku približujúcemu sa tomuto cieľu.

⁹ Podľa ust. § 10 ods. 11 trestného poriadku: „Subjekt trestného konania je každý, kto má a vykonáva vplyv na priebeh konania a komu tento zákon na uskutočnenie tohto vplyvu priznáva určité procesné práva alebo ukladá povinnosti. V konaní pred súdom je stranou ten, proti komu sa vedie trestné konanie, poškodený, zúčastnená osoba a prokurátor; rovnaké postavenie ako strana má aj zástupca občianskeho združenia, dôveryhodná osoba, ako aj iná osoba, na ktorej návrh alebo žiadosť sa konanie vedie alebo ktorá podala opravný prostriedok a v konaní proti mladistvému aj orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Ak sa v tomto zákone používa pojem strana, rozumie sa tým v predsúdnom konaní aj subjekt trestného konania, ak z jednotlivého ustanovenia nevyplýva nič iné.“

¹⁰ R III/1967 Zb. rozh. tr.

¹¹ ČENTÉŠ, J.: Uplatnenie nároku na náhradu škody v adhéznom konaní. In www.ja-sr.sk/files/Uplatnenie.doc, prístupné dňa 30.5.2018.

Okrem toho, samotný fakt, že poškodený si neuplatnil škodu v priestupkovom konaní, nie je legitímnym dôvodom na popretie jeho práv, ktoré by mal, ak by si tento nárok uplatnil. Podotýkam, že dôvodom neuplatnenia si škody v priestupkovom konaní môže byť aj to, že škoda bola uplatnená v civilnom konaní. Účastníctvo poškodeného v podobe využívania práv poškodeného podávať návrhy a vyjadrenia uľahčuje úplne a presne zistenie okolnosti skutku, jeho páchatel'a, ako aj okolnosti, za ktorých k nemu došlo. A v tomto rozsahu je irelevantné, či si poškodený uplatňuje škodu alebo nie. A v konečnom dôsledku, za trestné veci podľa čl. 6 Európskeho dohovoru o ľudských právach sa v podmienkach Slovenskej republiky nepovažujú len trestné činy, ale aj minimálne priestupky. Preto, tak vo vzťahu k trestným činom, ako aj priestupkom by mal byť zachovaný rovnaký štandard práv dotknutých osôb.

III. ROZSAH NÁHRADY ŠKODY

Druhým aspektom, ktorý posudzujem, je rozsah náhrady škody, ktorý sa môže priznať poškodenému v priestupkovom konaní, a na strane druhej v trestnom konaní. Vychádzajúc z ust. § 70 a 72 písm. b) zákona o priestupkoch v priestupkovom konaní sa možno domáhať náhrady len „majetkovej škody“, t.j. škody, ktorú možno vyjadriť v peniazoch. Nie je to vždy len škoda vzniknutá tým, že bol priestupkom zmenšený majetok poškodeného, ale aj iná materiálna škoda, napr. ujma vzniknutá poškodením vecí, náklady liečenia, dávky nemocenského poistenia alebo dôchodkového zabezpečenia. Ide teda o takú materiálnu ujmu, ktorú možno buď napraviť alebo zmierniť uvedením do pôvodného stavu alebo peňažnou náhradou.¹²

Na druhej strane, rozsah náhrady škody, ktorú je možné uplatniť v trestnom konaní, je vymedzený v ust. § 46 ods. 1 trestného poriadku. Z toho ustanovenia vyplýva, že v trestnom konaní sa nahrádza škoda na zdraví, majetková, morálna alebo iná škoda alebo škoda spočívajúca v porušení či ohrození iných zákonom chránených práv alebo slobôd poškodeného. Pokiaľ ide o vymedzenie pojmu ujma na zdraví, ako aj majetková škoda, tieto nie sú nezrozumiteľné. Problematickejšie je skôr vymedzenie morálnej a inej škody. V tejto súvislosti poukazujem na vymedzenie týchto pojmov v rozsudku Krajského súdu v Žiline, sp.zn. 1To/10/2011-427, s ktorým sa stotožňujem:

„Trestné právo, a to predovšetkým v zmieňovanom ust. § 46 ods. 1 trestného poriadku vychádza z pojmu škoda, resp. definuje jeho obsah nie podľa dnes už v Európe postupne prekonanej a prekonávanej predstave o škode ako zásahu výlučne do majetkových práv poškodeného, ale nazerá na škodu modernejším, vyspelo-európskym chápaním ako na dôsledok protiprávneho zásahu do materiálnych i nemateriálnych práv, pričom výsledkom takéhoto zásahu môže byť logicky nielen ujma materiálna (majetková či peňažná), ale aj ujma nemateriálna (imateriálna), teda ujma, či škoda, ktorá sa neprejaví vo sfére materiálnej, ale vo sfére inej, tvorenej všetkými ostatnými právami inej, nie materiálnej povahy, ktorým právny poriadok priznáva právnu ochranu a ich porušenie, resp. zásah do takých práv sankcionuje. Trestný poriadok teda vníma škodu ako škodu majetkovú, morálnu a inú, pričom obsahovo odkazuje na porušenie či ohrozenie iných zákonných práv alebo slobôd poškodeného s tým, že pojem „morálna škoda“ a „iná škoda“, vo vzťahu k škodlivému následku spôsobenému zavineným protiprávnym konaním sankcionovaným normami trestného práva, treba vnímať ako pojmy, ktoré sú v priamej súvislosti so všeobecným pojmom „nemajetková, resp. imateriálna ujma“ v práve civilnom, t.j. pojmom, ktorý je obsahovo natoľko rôznorodý, ako sú obsahovo rôznorodé zákonné práva a slobody, ktoré podliehajú zákonnej ochrane a zásah do ktorých je právom sankcionovaný (spravidla vo forme príkazu takýto zásah odstrániť/napraviť/zastaviť). S ohľadom na tieto skutočnosti, t.j. predovšetkým s ohľadom na

¹² Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 3 Sžnč 4/2010.

imateriálny charakter týchto chránených práv, možno takúto (nemajetkovú) ujmu, ktorá takýmto porušením vznikla, peňažne len zmierniť, v žiadnom prípade však nie reparaovať; to s ohľadom na charakter týchto práv nie je možné (protiprávny zásah, ktorým došlo k porušeniu zdravia či cti fyzickej osoby, nie je možné peniazmi, resp. peňažnou reparáciou napraviť, peňažná náhrada slúži len na prípadné zmiernenie následkov takéhoto konania.

Pri rozhodovaní o nároku na náhradu škody v adhéznom konaní je nutné rešpektovať hmotnoprávne ustanovenia osobitných predpisov, na ktorých je uplatnený nárok založený a ktorými sa tiež aj riadi. Tieto predpisy špecificky upravujú vznik nároku na náhradu škody, jeho obsah a rozsah, spôsob náhrady. Potom aj pri rozhodovaní o neoprávnených zásahoch do osobnostných práv a právnych prostriedkov nápravy sa rozhoduje podľa ust. § 11 Občianskeho zákonníka a nasl.¹³

Je zrejmé, že trestnoprávny pojem „škoda“ je obsahovo výrazne širší ako pojem „škoda“ v priestupkovom konaní, ba dokonca aj ako „škoda“ v práve súkromnom. Na druhej strane sa domnievam, že vymedzenie škody v ust. § 46 ods. 1 trestného poriadku nezodpovedá ustálenej slovenskej právnej terminológii. Mám za to, že namiesto pojmu „morálna a iná škoda“ mohlo byť použité pomenovanie nemateriálna ujma.

V tejto súvislosti vyvstáva otázka, do akej miery by bolo vhodné rozšíriť pojem škody v rámci priestupkového konania. V prvom rade, je možné uvažovať o rozšírenie o nemateriálnu ujmu (napr. v prípade priestupku urážky na cti a pod). V tejto súvislosti poukazujem na názor Pavla Matesa, ktorý uvádza, že „Môže byť ovšem len otázkou času, než súdy, s odkazom na práva poškodeného v trestnom konaní, priznajú oprávnenie uplatniť nemateriálnu ujmu aj v konaní o priestupku.“¹⁴ Teda, aj v tejto súvislosti je potrebné brať do úvahy to, že i priestupky patria pod pojem trestná vec podľa čl. 6 Európskeho dohovoru o ľudských právach, pričom aj na ne by sa mal vzťahovať rovnaký štandard práv ako na trestné činy. Na druhej strane nie je možné opomenúť zmienku o tom, že rozhodovanie o nemateriálnej ujme väčšinou nie je jednoduchou právnou vecou, vyžadujúcou dostatočné odborné znalosti v oblasti právnych predpisov (nielen v rámci priestupkového práva), ale v oblasti rozhodovacej činnosti súdov. Preto je otázne, či by správne orgány rozhodujúce v priestupkovom konaní boli spôsobilé posúdiť nárok na náhradu materiálnej ujmy po odbornej stránke.

Okrem toho by bolo možné uvažovať o rozšírenie aj o ujmu na iných zákonom chránených právach a slobodách. No domnievam sa, že takéto široké a abstraktné vymedzenie ujmy má veľmi úzky rozsah. Ak z toho vyabstrahujeme prípady materiálnej a nemateriálnej ujmy, tak z ujmy na iných právach a slobodách ostane iba nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia (v rozsahu, v akom nekoliduje s nárokom na náhradu škody). Preto mám za to, že by bolo možné uvažovať o pojme škody v priestupkovom konaní v rozsahu materiálnej ujmy, nemateriálnej ujmy a bezdôvodného obohatenia¹⁵.

Bezdôvodné obohatenie v prípade priestupku znamená, že v dôsledku spáchania priestupku buď dôjde zväčšeniu majetku páchatel'a priestupku, alebo nedôjde k zmenšeniu jeho majetku, hoci za normálnych okolností by došlo. Typickým príkladom pre vznik bezdôvodného obohatenia v dôsledku spáchanie priestupku je priestupok proti verejnému poriadku podľa ust. § 47 ods. 1 písm. g) zákona o priestupkoch spočívajúci v neoprávnenom zabratí verejného priestranstva, verejne prístupného objektu alebo verejneprospešného zariadenia. Ak by páchatel' chcel oprávnené užívať verejné priestranstvo, musel by za to uhradiť buď miestnu daň alebo nájomné. Keďže zaberie verejné priestranstvo neoprávnené, neuhrádza nájomné,

¹³ rozsudok Krajského súdu v Žiline, sp.zn. ITo 10/2011-427.

¹⁴ MATES, P.: K některým procesním ustanovením zákona o odpovědnosti za přestupky. Právní rozhledy 2017, č. 3.

¹⁵ Uplatnenie nároku poškodeným na vydanie bezdôvodného obohatenia vyplýva aj z nového českého zákona č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, z ust. § 70.

resp. daň, a v tomto rozsahu sa nezmenší jeho majetok, ktorý by sa zmenšil, ak by konal oprávnené. V tomto rozsahu vzniklo bezdôvodné obohatenie páchatel'a, hoci na druhej strane nevznikla inému subjektu škoda.

Berúc do úvahy vyššie uvedené, domnievam sa, že právo poškodeného domáhať sa v priestupkovom konaní náhrady škody by malo byť rozšírené aj o právo domáhať sa vydania bezdôvodného obohatenia, ako aj nemateriálnej ujmy.

IV. ČASOVÁ LIMITÁCIA PRE UPLATNENIE NÁROKU NA NÁHRADU ŠKODY

Posledným zo skúmaných aspektov vo vzťahu k postaveniu poškodeného v priestupkovom konaní a trestnom konaní je otázka časovej limitácie pre uplatnenie nároku na náhradu škody zo strany poškodeného.

V ust. § 70 ods. 1 zákona o priestupkoch je uvedené, že „Ak uplatnil ten, komu bola priestupkom spôsobená majetková škoda, nárok na jej náhradu v konaní o priestupku (ďalej len „poškodený“), pôsobí správny orgán, ktorý priestupok prejednáva, na to, aby škoda bola dobrovoľne nahradená.“ Zákon o priestupkoch ani v tomto, ako ani v inom ustanovení nestanovuje časový limit pre uplatnenie nároku na náhradu škody v priestupkovom konaní. Z toho vyplýva, že osoba, ktorej bola priestupkom spôsobená škoda si môže uplatniť škodu počas celého konania, počnúc štádiom objasňovania priestupku až po prejednávanie priestupku. Domnievam sa, že poškodený by bol oprávnený uplatniť nárok na náhradu škody aj v odvolacom konaní, hoci on sám by predtým nemohol podať odvolanie, keďže nerozhodovalo sa o jeho nároku na náhradu škody (ktorú si neuplatnil).

Absencia časovej limitácie na podanie návrhu na rozhodnutie o nároku poškodeného na náhradu škody v priestupkovom konaní môže z tohto pohľadu spôsobovať praktické problémy správne orgánu. Ak by poškodený uplatnil tento nárok tesne pred vydaním rozhodnutia, priestupkové konanie by sa mohlo predĺžiť z dôvodu potreby vykonania ďalšieho dokazovania aj ohľadom dôvodov a výšky nároku na náhradu škody. Preto, koncentrácia konania na uplatnenie nároku na náhradu škody by bola vhodná.

Na druhej strane, v trestnom konaní je stanovený jednoznačný časový limit na uplatnenie nároku poškodeného na náhradu škody, o ktorej sa má rozhodnúť v adhéznom konaní. Podľa ust. § 46 ods. 3 trestného poriadku „Poškodený, ktorý má podľa zákona proti obvinenému nárok na náhradu škody, ktorá mu bola spôsobená trestným činom, je tiež oprávnený navrhnúť, aby súd v odsudzujúcom rozsudku uložil obžalovanému povinnosť nahradiť túto škodu; návrh musí poškodený uplatniť najneskoršie do skončenia vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania. Z návrhu musí byť zrejmé, z akých dôvodov a v akej výške sa nárok na náhradu škody uplatňuje.“ Teda, v trestnom konaní je možné uplatniť nárok na náhradu škody najneskôr do skončenia vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania.

Mám teda za to, že aj v rámci priestupkového konania by mala existovať časová limitácia na uplatnenie nároku na náhradu škody. Otázne je, či v tejto súvislosti je možné sa inšpirovať trestnoprávnou úpravou. Teda, v podmienkach priestupkového konania by tým momentom malo byť skončenie objasňovania priestupkov. Domnievam sa, že toto by nebolo optimálne riešenie. Prípravné konanie v rámci trestného konania prebieha formalizovaným spôsobom podľa striktné daných pravidiel garantujúcich aj procesné práva pre obvineného, ako aj poškodeného. Na druhej strane, objasňovanie priestupkov je skôr neformálny proces, ktorý môže trvať krátke obdobie, a o ktorom poškodený sa ani nemusí dozvedieť. Až v rámci prejednávania priestupku sú garantované procesné práva umožňujúce poškodenému aktívne vystupovať v konaní a chrániť svoje práva. Preto mám za to, že časový limit je možné determinovať až v rámci štádia prejednávania priestupku.

Inšpirujúc sa českým modelom¹⁶, týmto okamihom by mohlo byť prvé ústne pojednávanie vo veci. Obdobne ako v českom zákone, bolo by možné tomu stanoviť aj alternatívu, t.j. že nárok na náhradu škody je možné uplatniť aj v lehote stanovenej správnym orgánom. Tým by mohol byť sanovaný prípad, kedy poškodený sa dozvie o vzniku škody až po uskutočnení prvého ústneho pojednávania. Rovnako by to bolo možné využiť aj v rámci rozkazného konania, kedy sa ústne pojednávanie nekoná.

V. ZÁVER

V rámci príspevku bolo posudzované postavenie poškodeného jednak v priestupkovom konaní, ako aj v trestnom konaní, a to z hľadiska spôsobu založenia účasti poškodeného na konaní, z hľadiska rozsahu uplatňovanej náhrady škody, ako aj z hľadiska časového limitu pre uplatnenie nároku na náhradu škody.

Pri porovnaní možných spôsobov založenia účasti poškodeného v priestupkovom konaní a v trestnom konaní je možné konštatovať, že v priestupkovom konaní má poškodený postavenie účastníka (so všetkými jemu prináležiacimi procesnými právami) iba vtedy, ak si uplatní nárok na náhradu škody v tomto konaní. Na druhej strane, poškodený trestným činom má postavenie subjektu trestného konania, ako aj strany pred súdom v každom prípade, a to bez ohľadu na to, či si uplatnil nárok na náhradu škody alebo nie. Takže, aj keď si neuplatnil nárok na náhradu škody, zákon mu poskytuje široký rozsah práv, prostredníctvom ktorých vie aktívne vplývať na trestné konanie. Mám za to, že túto koncepciu participácie poškodeného v trestnom konaní by bola vhodné uplatniť aj v priestupkovom konaní.

Z hľadiska rozsahu náhrady škody, ktorú je možné priznať poškodenému v priestupkovom a trestnom konaní, je diametrálny rozdiel. V priestupkovom konaní možno rozhodnúť len o škode spočívajúcej v majetkovej ujme. Naopak, v trestnom konaní je možné rozhodnúť o škode dokonca v širšom rozsahu, v akom vymedzuje tento pojem civilné právo, t.j. o ujme na zdraví, majetkovej, morálnej a inej škode, ako aj o ujme v dôsledku zásahu do zákonom chránených práv a slobôd. Porovnávajúc tento rozsah možnej náhrady vo vzťahu k poškodenému, je možné konštatovať, že bolo by vhodné, ak by rozsah náhrady poškodenému v priestupkovom konaní sa vzťahoval tak na majetkovú, ako aj nemajetkovú ujmu, ale aj na vydanie bezdôvodného obohatenia.

Okrem toho, z hľadiska existencie časového limitu pre uplatnenie nároku na náhradu škody, existuje zásadný rozdiel v právnej úprave priestupkového konania a trestného konania. Zákon o priestupkoch nestanovuje žiaden limit pre uplatnenie nároku poškodeného na náhradu škody v priestupkovom konaní. Naopak, trestný poriadok stanovuje, že poškodený môže uplatniť tento nárok do skončenia vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania. Mám za to, že aj v priestupkovom konaní by bolo potrebné stanoviť koncentráciu vo vzťahu k uplatneniu tohto nároku. Zohľadňujúc charakter priestupkového konania, a inšpirujúc sa českou právnou úpravou, v priestupkovom konaní by mohol byť časový limit na uplatnenie tohto nároku stanovený prvým ústnym pojednávaním alebo lehotou stanovenou správnym orgánom.

Postaveniu poškodeného v priestupkovom konaní nebola doposiaľ vo vede správneho práva venovaná náležitá pozornosť. Domnievam sa, že je potrebné posudzovať aj ďalšie aspekty tohto inštitútu. Preto, v rámci mojej ďalšej vedeckej činnosti mám v pláne sa venovať možnosťami implementácie restoratívnych princípov do priestupkového konania (napríklad v podobe širšieho využívania zmiernosti medzi poškodeným a obvineným, prípadne mediácie a pod.), ako aj alternatívnym spôsobom vybavenia priestupkovej veci.

¹⁶ § 70 ods. 1 a 2 zákona č. 250/2016 Sb. O odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

Poškodený, priestupkové konanie, trestné konanie.

KEY WORDS

Injured party, misdemeanor proceedings, criminal proceedings.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. ČENTÉŠ, J.: Uplatnenie nároku na náhradu škody v adhéznom konaní. In www.ja-sr.sk/files/Uplatnenie.doc, prístupné dňa 30.5.2018
2. FRUMÁROVÁ, K. a kol.: Správni trestání. Praha: Leges, 2017, s. 400.
3. JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P.: Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Zákon o některých přestupcích. Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 1153.
4. JURIŠOVÁ, K.: Poškodený v predsúdnom konaní. Praha: Leges, 2017, s. 144.
5. MATES, P.: K některým procesním ustanovením zákona o odpovědnosti za přestupky. Právní rozhledy 2017, č. 3.
6. MOLITORIS, P.: Vzťah medzi zákonnosťou a prípustnosťou dôkazov vo veciach správneho trestania. In *STUDIA IURIDICA Cassoviensia*, ročník 6.2018, č. 1, s. 33-41.
7. POTÁŠCH, P. a kol. Zákon o priestupkoch. Veľký komentár. Bratislava: EUROKÓDEX, 2016, s. 396.
8. PRÁŠKOVÁ, H.: Nové přestupkové právo. Praha: Leges, 2017, s. 448.
9. PRÁŠKOVÁ, H.: Postavení osoby, které byla přestupkem způsobena nemajetková újma. In *Správni právo*, 2016, č. 4, s. 227-240.
10. SREBALOVÁ, M. a kol. Zákon o priestupkoch. Komentár. Bratislava: C.H. Beck, 2015, s. 484.

KONTAKTNÉ ÚDAJE AUTORA

doc. JUDr. Radomír Jakab, PhD.

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Katedra ústavného práva a správneho práva

Kováčska 26, Košice

E: radomir.jakab@upjs.sk